

Työllisyyden ja tehtyjen työtuntien kehityksestä

SAKARI LÄHDEMÄKI* & JAAKKO RAHKO**

* Tutkija, ETLA, ** Tutkimusharjoittelija, ETLA

Suomessa tehdyt työtunnit per työntekijä vähenevät oletettavasti tulevaisuudessa. Tätä kehitystä ajavat muuan muassa osa-aikaisuuden yleistyminen sekä julkisen sektorin, erityisesti terveystalouden, kasvava työn kysyntä. Osa-aikatyö on kasvanut lähinnä palvelualoilla ja kaupanoimistoilla, erityisesti se on kasvanut terveys- ja sosiaalipalveluissa. Osa-aikaisuuden syyt ovat moninaiset ja yli 40 prosentilla osa-aikaisista on jokin elämäntilanteeseen liittyvä painava syy olla tekemättä kokoaika-

Yksityisen sektorin työmarkkinatilanne selvästi heikompi kuin julkisen

Koronapandemiasta toivuttaessa vuosina 2021–2022 työllisyys ja työtunnit kehittivät suotuisasti sekä yksityisellä että julkisella sektorilla. Kansantalouden tilinpidon ennakkotietojen mukaan työmarkkinatilanne oli kaksijakoinen viime vuonna, koska se heikentyi yksityisellä sektorilla huomattavasti samalla kun julkisella sektorilla työllisyys ja työtunnit kasvoivat, kuten kuvioista 1a ilmenee.

Kuvion 1b mukaan tehtyjä työtunteja supistivat erityisesti kaupanala (G–I) ja rakentaminen (F). Maatalous ja teollisuus (A–E) ei sen sijaan supistunut oleellisesti. Työtuntien supistumista loivensi julkinen hallinto, koulutus, terveys- ja sosiaalipalvelut (O–Q). Työllisten määrää kasvatti näiden lisäksi myös muut palvelut (J, K–L, M, N, R–U). Työvoimatutkimuksen mukaan julkisen sektorin työllisten ja työtuntien kasvu näyttäisi tulleen erityisesti aloilta koulutus (P) ja terveys- ja sosiaalipalvelut (Q).¹

Heikko suhdannetilanne näkyy yksityisen sektorin työllisyydessä ja tunneissa. Julkisen sektorin hitaampi reagoiminen heikkoon suhdanteeseen ei ole poikkeuksellista. Väestörakenteen takia erityisesti terveys- ja sosiaalipalveluiden kysyntä tulee kasvamaan myös jatkossa ja julkisen sektorin työmarkkinakehitys tulee luultavasti jatkumaan hyvänä suhdanteista riippumatta. Näin työpaikkarakenne saattaa muuttua julkispainotteisemmaksi. Työn tarjonta on oletettavasti Suomessa niukkaa tulevaisuudessa, ja julkisen sektorin työn kysyntä saattaa heikentää työn tarjontaa

yksityisellä sektorilla. Samaan aikaan myös osa-aikaisten työntekijöiden osuus työllisistä jatkaa kasvua.

Julkisen sektorin aloilla tehdään vähemmän tunteja per työntekijä kuin yksityisellä sektorilla

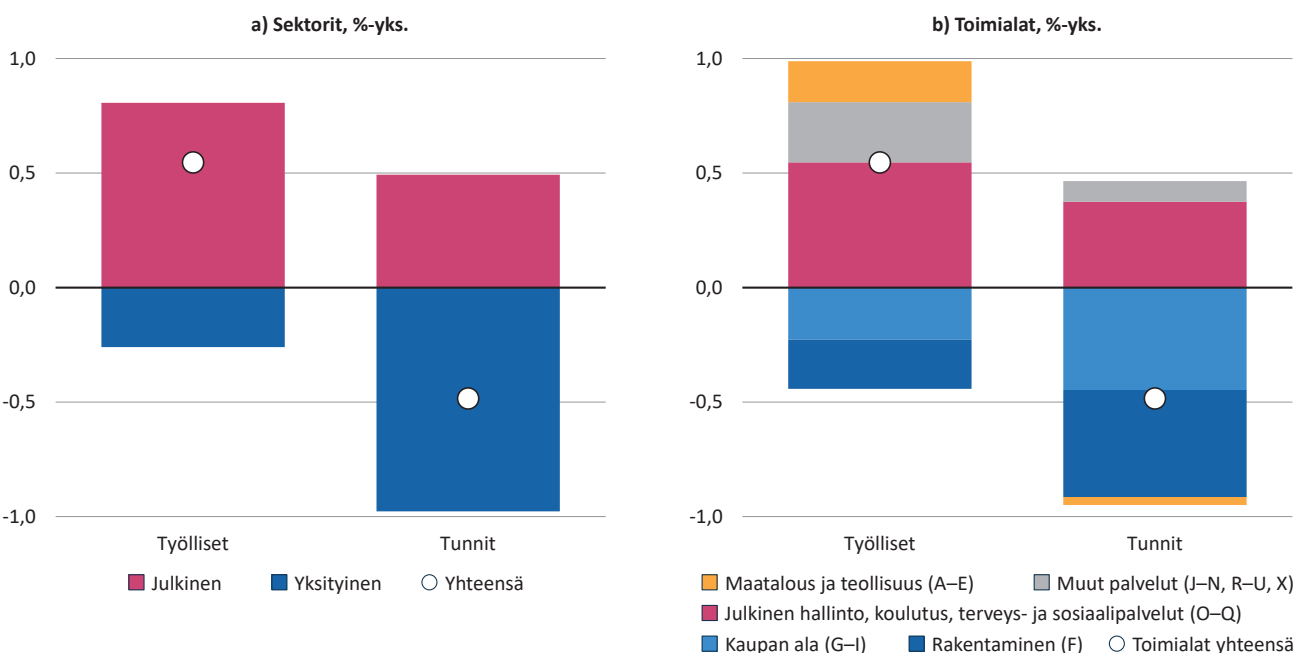
Kuviossa 2 on kuvattu keskimääräiset tehdyt työtunnit työntekijää kohden yksityisellä ja julkisella sektorilla sekä koko taloudessa. Koko taloudessa sekä yksityisellä ja julkisella sektorilla tehtyjen työtuntien määrä työntekijää kohden on laskenut melko tasaisesti viime vuosina jatkaen jo kauan jatkunutta trendiä. Yksityisellä sektorilla tehdään kuitenkin huomattavasti enemmän tunteja työntekijää kohden kuin julkisella sektorilla.

Tätä selittää osin erilainen yksityisen sektorin ja julkisen sektorin toimialarakenne. Tästä huolimatta, jos jatkossa julkisen sektorin työpaikkojen määrä kasvaa suhteessa yksityisen sektorin työpaikkoihin, laskee koko talouden tehtyjen työtuntien määrä tekijää kohden.

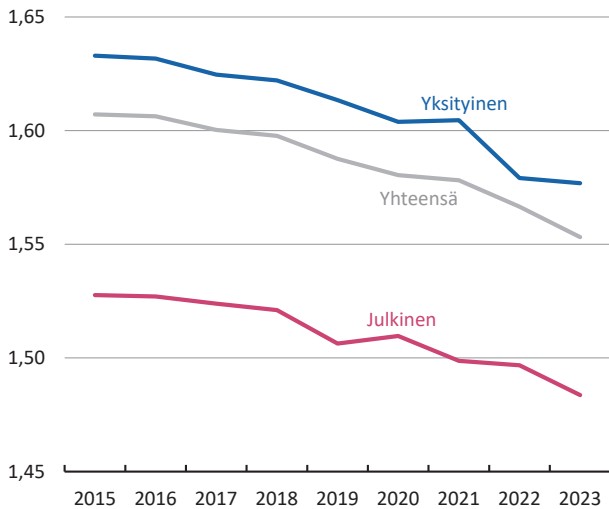
Osa-aikatyö on yleistynyt merkittävästi

Kuvion 2 perustella tehdyt työtunnit per tekijä ovat laskeneet melko tasaisesti viime vuosina, mutta sama kehitys on jatkunut jo paljon kauemminkin. Laskun taustalle ovat

Kuvio 1. Sektoreitten ja toimialojen kontribuutiot työllisten ja työtuntien vuosien 2022–2023 kasvuun



Lähteet: Tilastokeskus ja Etlan laskelmat.

Kuvio 2. Tehdyt työtunnit per työlliset, 1 000 tuntia

Lähteet: Tilastokeskus ja Etlan laskelmat.

muun muassa muutokset toimialarakenteissa, esimerkiksi palveluvaltaistuminen. Mutta taustalla vaikuttaa myös osa-aikaisuuden kasvu. Tarkastelemme seuraavaksi osa-aikaisuuden kehitystä Tilastokeskuksen Astika-tietokannan Työvoimatutkimuksen tietoja hyödyntäen.

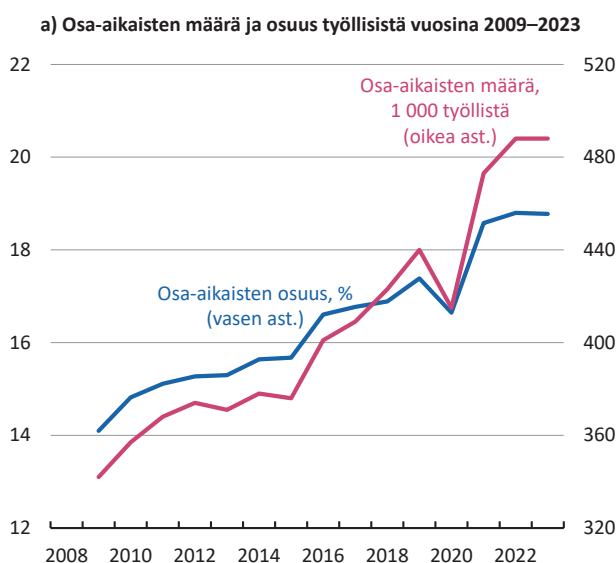
Kuvion 3a mukaan osa-aikaisten määrässä on voimakas nouseva trendi. Osa-aikaisten määrä on kasvanut vuodesta 2015 vuoteen 2023 noin 30 prosenttia samalla kun koko-aikaisten määrä on noussut vain reilut neljä prosenttia. Näin myös osa-aikaisten osuus työllisistä on kasvanut ja

viimeisenä kolmena vuotena osa-aikaisten osuus on noussut uuteen ennätykseen, yli 19 prosenttiin. Osa-aikaisia työntekijöitä oli vuonna 2023 yhteensä melkein puoli miljoonaa. Työntekijöiden keskimääräisten tehtyjen työtuntien määrän väheneminen selittyy osittain osa-aikaisuuden kasvulla.

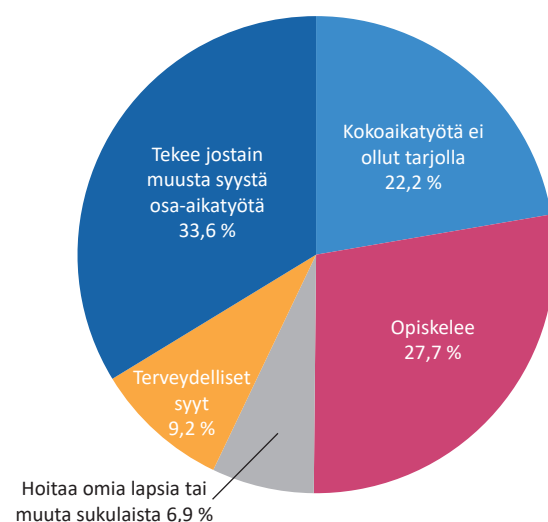
Osa-aikaisten määrä on kasvanut huomattavasti nuorten (15–34-vuotiaat), työikäisten (35–44-vuotiaat) sekä eläkeläisten (65–74-vuotiaat) keskuudessa. Nuorten keskuudessa opiskelu on yleistä, mikä selittää osa-aikatyön kasvua. Eläkeläisten keskuudessa osa-aikaisuus näkyy myös ikäryhmän työllisyysasteen kasvuna. Toiseksi suurin osa-aikaisuuden kasvu on tapahtunut työikäisissä (35–44-vuotiaissa), johon kuuluu eniten työllisiä.

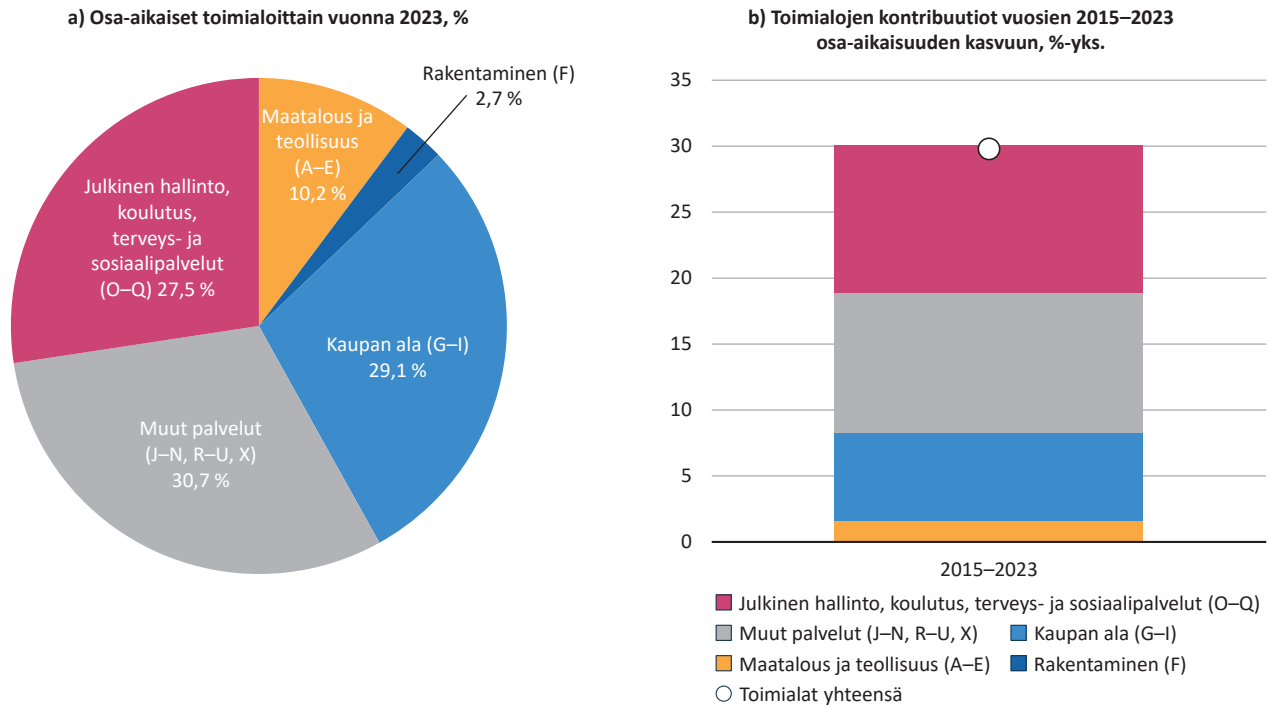
Osa-aikaisuuden syyt ovat moninaiset

Osa-aikaisuuden syyt on eritelty kuvioon 3b. Osuudet eivät ole muuttuneet oleellisesti viimeisen kolmen vuoden aikana. Ainakin 44 prosenttia osa-aikaisista on sellaisia, joiden elämäntilanteessa on jokin painava syy olla tekemättä koko-aikatyötä. 22 prosenttia haluaisi tehdä koko-aikatyötä, mutta niitä ei ole tarjolla. Osa-aikaisista 34 prosenttia kuuluu ryhmään ”tekee jostain muusta syystä osa-aikatyötä”. Ryhmässä on noin 170 000 työntekijää. Ryhmässä on oletettavasti paljon sellaisia, joille osa-aikatyö on valinta². Viimeisen kolmen vuoden aikana muusta syystä osa-aikatyötä tekevien osuus on noussut noin 10 000 henkilöllä. Niiden työntekijöiden määrä, joille koko-aikatyötä ei ollut tarjolla, on puolestaan laskenut yli 20 000 henkilöllä.

Kuvio 3. Osa-aikaisten määrä, osuus työllisistä ja syyt osa-aikaisuuteen

Lähteet: Tilastokeskus ja Etlan laskelmat.

b) Osa-aikaisuuden syyt vuonna 2023, %

Kuvio 4. Osa-aikaiset toimialoittain ja toimialojen kontribuutiot osa-aikaisuuden kasvuun

Lähteet: Tilastokeskus ja Etlan laskelmat.

Kaikista naispuolisista työllisistä osa-aikaisia oli 24 prosenttia, kun vastaava luku miehillä oli 14 prosenttia. Naisien osuus kaikista osa-aikaisista on selvästi miehiä suurempi, 63 prosenttia. Miesten ja naisten välillä suurin ero osa-aikaisuuden syissä liittyy omien lasten tai lähisukulaisien hoitoon. Vuonna 2023 vain 2 prosenttia miehistä ilmoitti hoidon syyksi osa-aikaisuudelle, kun vastaava luku naisilla oli 10 prosenttia.

Osa-aikaisuus on kasvanut palvelualoilla

Kuviossa 4a on jaoteltu eri toimialojen osa-aikatyöllisten osuudet vuonna 2023, ja kuviossa 4b ovat eri toimialojen kontribuutiot 2015–2023 väliseen kasvuun. Kasvu on lähes jokaisella toimialalla, eli osa-aikaisuuden kasvu on laaja-alaista. Palvelualat ovat kuitenkin nostaneet vuosien 2015–2023 kasvuastetta selvästi jalostusta enemmän. Vuonna 2023 osa-aikaiset olivat jakautuneet pääsääntöisesti palvelu- ja kaupan aloille. Myös julkinen hallinto, koulutus, terveys- ja sosiaalipalveluiden osuus on huomattava.

Julkinen hallinto, koulutus, terveys- ja sosiaalipalvelut (O–Q) vaikutti osa-aikaisten kasvuun eniten, noin 11 prosenttiyksikköä. Osa-aikaisten määrä on kasvanut erityisesti terveys- ja sosiaalipalveluissa. Alan työntekijöiden määrä on suuri ja kattaa lähes kolmanneksen osa-aikaisista, 134 000 henkilöä. Näistä osa-aikaista noin 70 prosenttia kuuluu ter-

veys- ja sosiaalipalveluihin. Suuri osa alan työllisistä kuuluu julkiseen sektoriin. Alan vaikutus koko talouden työtunteihin per työntekijä on merkittävä.

Osa-aikaisuus on kasvanut merkittävästi myös muilla palvelualoilla (J–N, R–U ja X) ja niiden kontribuutio kaikkien osa-aikaisten kasvuun oli noin 11 prosenttiyksikköä. Tähän yhdistettyyn toimialakategoriaan kuuluu yhteensä 150 000 henkilöä. Kaupan alalla osa-aikaisuudessa ei ole tapahtunut yhtä merkittävää kasvua kuin julkinen hallinto, koulutus- terveys- ja sosiaalipalveluissa tai muissa palveluissa, mutta sen vaikutus kasvuun on ollut noin seitsemän prosenttiyksikköä. Kaupan ala työllisti toiseksi eniten osa-aikaisia, yhteensä 142 000 henkilöä. Samoin kuin muissa palveluissa, kaupan alan työntekijät kuuluvat suurelta osin yksityiseen sektoriin.

Maatalouden ja teollisuuden (A–E) sekä rakentamisen (F) vaikutus osa-aikaisten kasvuun oli pieni. Näillä pääsääntöisesti yksityisen sektorin toimialoilla osa-aikaisten määrä oli yhteensä alle 70 000 henkilöä vuonna 2023.

Yhteenveto

Suomessa tehdyt työtunnit per työntekijä vähenevät oletettavasti edelleen tulevaisuudessa. Tätä kehitystä ajavat muun muassa osa-aikaisuuden yleistymisen sekä julkisen sektorin, erityisesti terveyspalvelujen, kasvava työn kysyntä. Huomion arvoista on, että osa-aikatyö on kasvanut erityisesti terveys- ja sosiaalipalveluissa.

Viitteet

- ¹ Maatalouteen ja teollisuuteen (A–E) kuuluvat alkutuotanto (A), kaivostoiminta (B), tehdasteollisuus (C) ja sähkö- ja vesihuolto jne. (D–E). Kaupan alaan (G–I) kuuluvat tukku- ja vähittäiskauppa (G), majoitus- ja ravitsemustoiminta (I) sekä varasto- ja kuljetuspalvelut (H). Julkinen hallinto, koulutus, terveys- ja sosiaalipalvelut (O–Q) sisältää julkisen hallinnon (O), koulutuksen (P) ja terveys- ja sosiaalipalvelut (Q). Muut palvelu- alat sisältää liike-elämän palvelut (N), rahoitus- ja kiinteistöpalvelut (K–L), informaatio- ja viestintäpalvelut (J), ammatillinen, tieteellinen ja tekninen toiminta (M) sekä taiteet, viihteen ja virkistystoiminnan (R–X).
- ² Työvoimatutkimus ei tarjoa tätä tarkempaa jaottelua osa-aikaisuuden syihin.

**Elinkeinoelämän
tutkimuslaitos**

Puh. 09-609 900
www.etla.fi
etunimi.sukunimi@etla.fi

Arkadiankatu 23 B
00100 Helsinki
